

รายวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

รหัสวิชา ว23102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

การหมุนเวียนสารและ
การถ่ายทอดพลังงาน
ตามลำดับชั้นการบริโภค

ครูผู้สอน ครูতিরส พงษ์ชาวดาร

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6

สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

การหมุนเวียนสารและ
การถ่ายทอดพลังงาน
ตามลำดับชั้นการบริโภค

ใบงานที่ 2

แผนผังสรุปบทบาทของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ

สิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ

มีบทบาทเป็น

ผู้ผลิต

ผู้บริโภค

ผู้ย่อยสลายสารอินทรีย์

มีความสัมพันธ์กันในการกินกันเป็นอาหาร
ทำให้เกิดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศ

และจะมีการหมุนเวียนสารเกิดขึ้นควบคู่กันไปด้วย
เช่น การหมุนเวียนคาร์บอน

แผนผังสรุปบทบาทของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ

คำถาม

แก๊สคาร์บอนไดออกไซด์

ในบรรยากาศ มาจากไหน

คำถาม

นักเรียนคิดว่า

แก๊สคาร์บอนไดออกไซด์

ที่อยู่ในบรรยากาศ จะหมุนเวียน

ในระบบนิเวศได้อย่างไร

คำถาม

สิ่งมีชีวิตใดมีบทบาท

เกี่ยวข้องกับ การหมุนเวียนคาร์บอน

ในระบบนิเวศ

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้ ความเข้าใจ (K)

- อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดพลังงานในสิ่งมีชีวิตกับการหมุนเวียนสาร
- อธิบายการถ่ายทอดพลังงานจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคลำดับต่าง ๆ

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)

- การลงความเห็นจากข้อมูล โดยลงความเห็นจากการสังเกตแผนภาพเพื่ออธิบายวัฏจักรคาร์บอน และปริมาณพลังงานที่ถ่ายทอดจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค ลำดับต่าง ๆ ในโซ่อาหาร

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านคุณลักษณะ เจตคติ ค่านิยม (A)

- ความอยากรู้อยากเห็น

โดยกระตือรือร้นในการตั้งคำถาม

ที่สงสัยเกี่ยวกับการถ่ายทอดพลังงาน

และการหมุนเวียนสาร

จุดประสงค์การเรียนรู้

สมรรถนะที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน (KSA)

- เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดพลังงานกับการหมุนเวียนสารในระบบนิเวศ จากความรู้ที่ได้จากสังเกตและอธิบายแผนภาพวัฏจักรคาร์บอน และการถ่ายทอดพลังงานในโซ่อาหาร

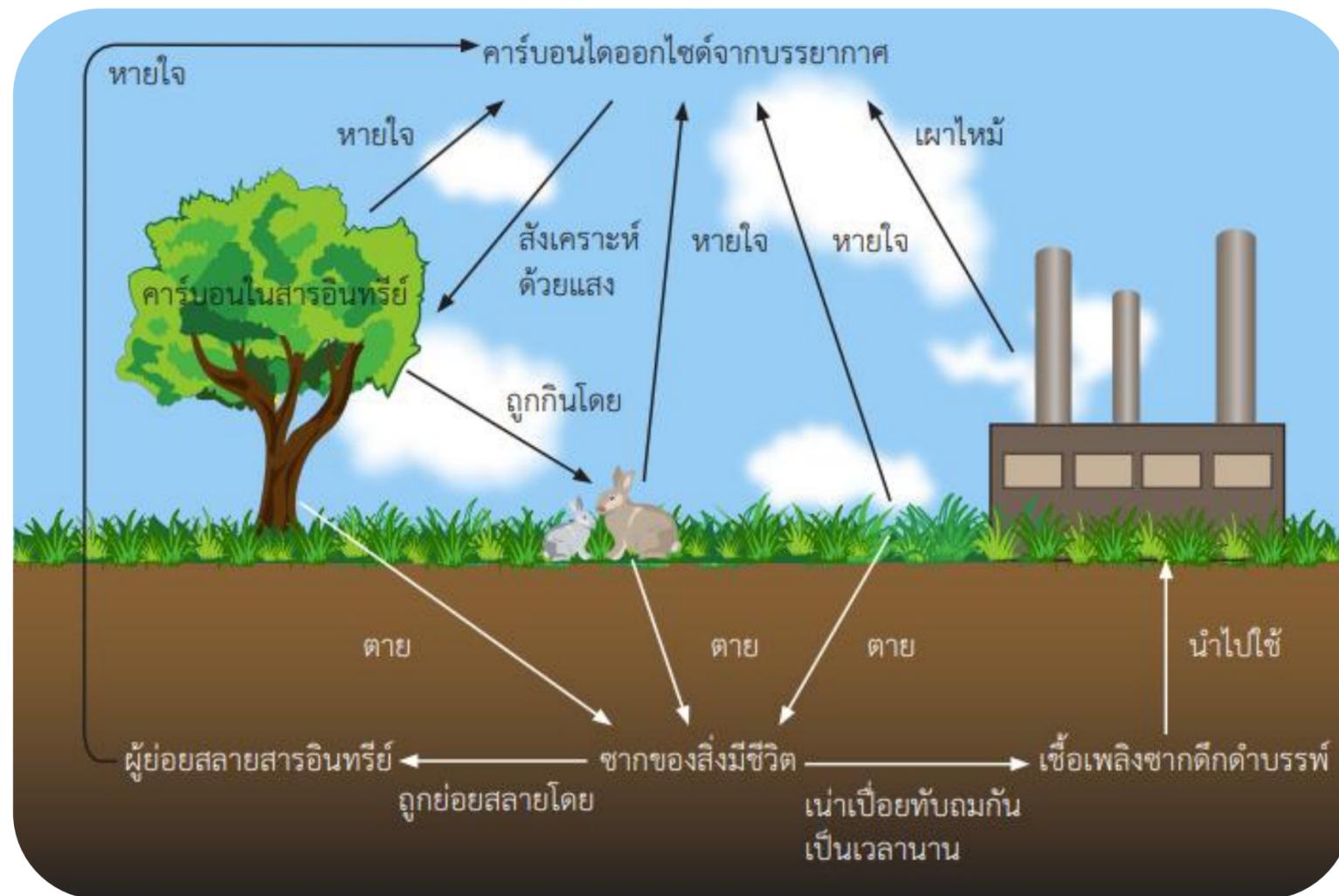

ใบความรู้ที่ 1

วัฏจักรคาร์บอน

ภายในระบบนิเวศจะมีการหมุนเวียนของสารเกิดขึ้นควบคู่กับการถ่ายทอดพลังงาน ผู้ย่อยสลายสารอินทรีย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้เกิดการหมุนเวียนของสารเป็นวัฏจักรได้ เช่น วัฏจักรคาร์บอน

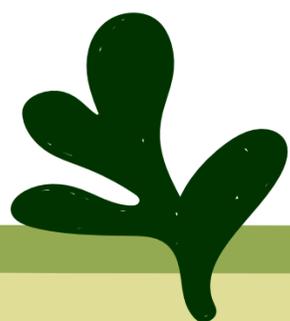
ภาพที่ 1 วัฏจักรคาร์บอน

ใบความรู้ที่ 1

วัฏจักรคาร์บอน

พืชใช้แก๊สคาร์บอนไดออกไซด์จากบรรยากาศในกระบวนการสังเคราะห์ด้วยแสง เพื่อสร้างสารประกอบอินทรีย์ ซึ่งมีคาร์บอนเป็นองค์ประกอบ เช่น คาร์โบไฮเดรต ไขมัน โปรตีน เก็บไว้ในส่วนต่าง ๆ ของพืช เมื่อสิ่งมีชีวิตอื่นมากินพืช สารประกอบอินทรีย์ที่มีคาร์บอนนี้จะถูกถ่ายทอดไปตามลำดับขั้นของการบริโภค หลังจากสิ่งมีชีวิตตายลงบางส่วน จะถูกย่อยสลายโดยผู้ย่อยสลายสารอินทรีย์ส่วนที่ไม่ถูกย่อยสลายจะทับถมกันเป็นเวลานาน ภายใต้สภาวะที่เหมาะสม และเปลี่ยนเป็นเชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์ เช่น ถ่านหิน ปิโตรเลียม เป็นต้น

ใบความรู้ที่ 1

วัฏจักรคาร์บอน

การหายใจของสิ่งมีชีวิตและการเผาไหม้ของ เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์ ทำให้เกิดแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์กลับคืนสู่บรรยากาศ ซึ่งพืชจะนำไปใช้ในการสังเคราะห์ด้วยแสง จึงเกิดการหมุนเวียนต่อเนื่องเป็นวัฏจักร ดังภาพที่ 1 นอกจากวัฏจักรคาร์บอนแล้ว ยังมีวัฏจักรสารที่สำคัญอีกหลายวัฏจักร เช่น วัฏจักรน้ำ วัฏจักรไนโตรเจน วัฏจักรฟอสฟอรัส

คำถาม
ท้ายกิจกรรม

ธาตุคาร์บอน ในระบบนิเวศ
อยู่ในรูปของสารประกอบใดบ้าง

คำตอบ

ธาตุคาร์บอนอยู่ในรูปของสารประกอบต่าง ๆ ดังนี้

1) แก๊สคาร์บอนไดออกไซด์

2) สารประกอบอินทรีย์ในพืช

เช่น คาร์โบไฮเดรต ไขมัน โปรตีน

และในร่างกายของผู้บริโภคลำดับต่าง ๆ

3) เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

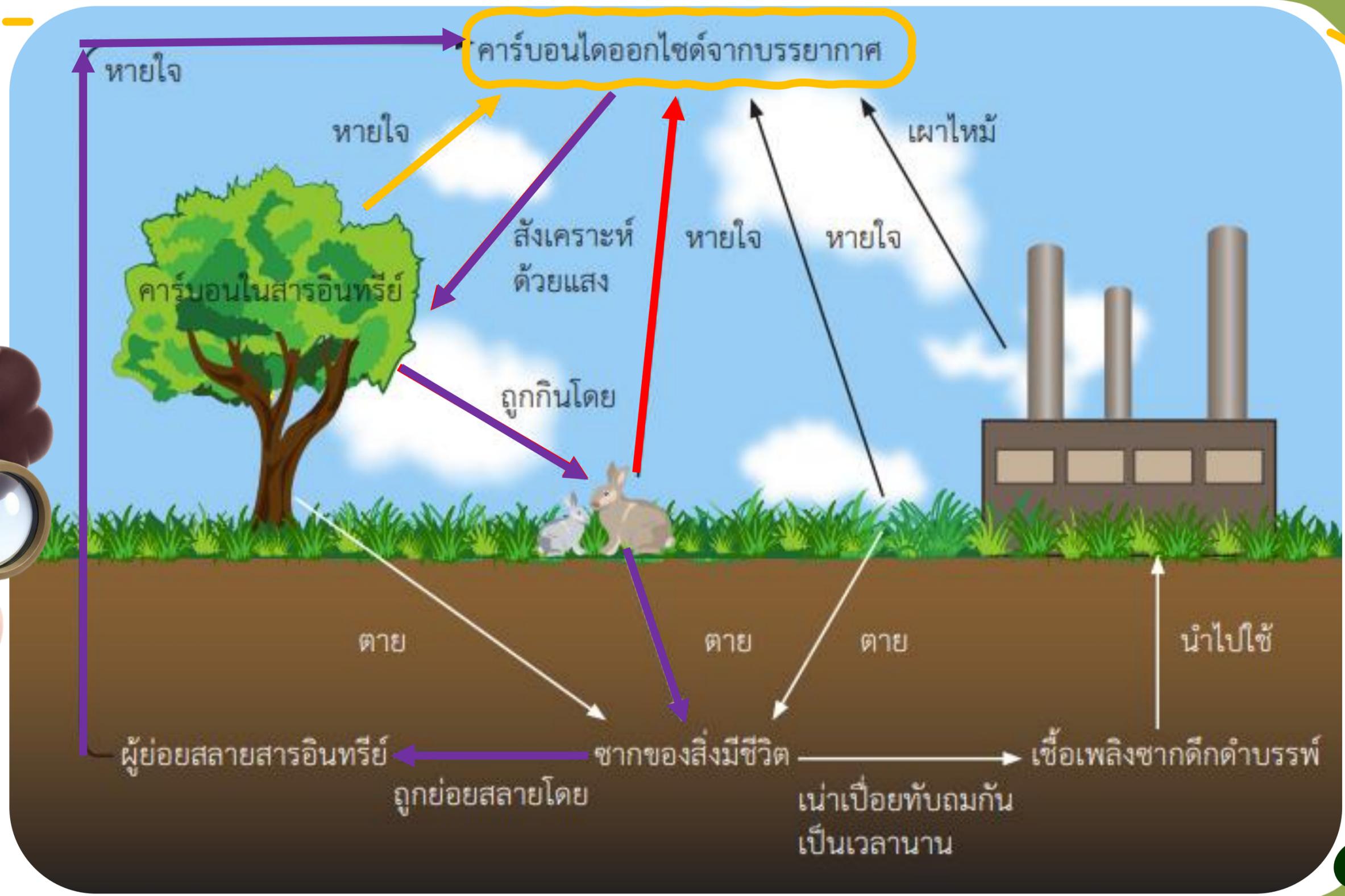
คำถาม ทำยกิจกรรม

ธาคูคาร์บอนเข้าและออก
จากสิ่งมีชีวิตที่เป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค
และผู้ย่อยสลายสารอินทรีย์
ได้ด้วยวิธีใด

วัฏจักรคาร์บอน

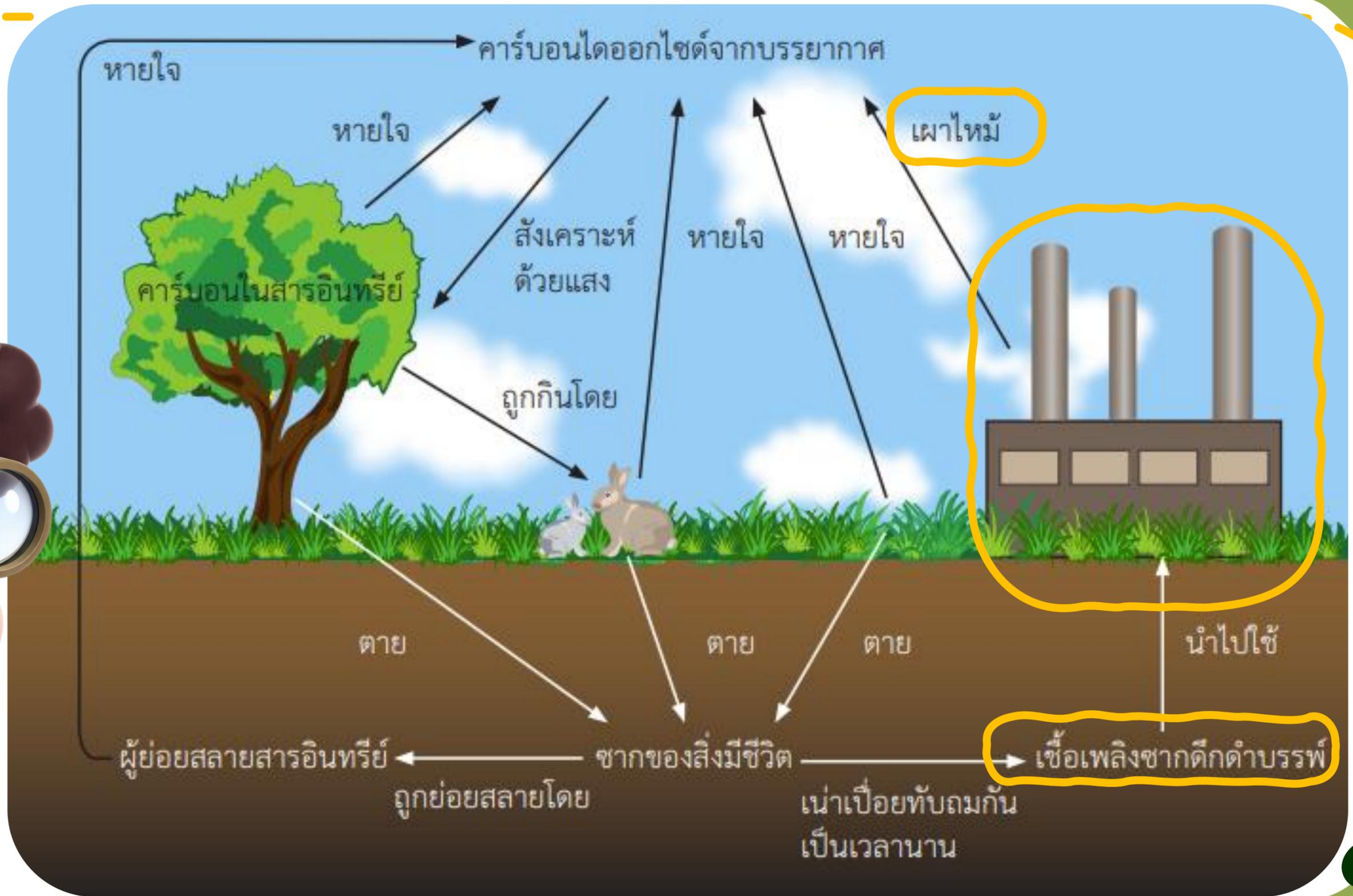
คำถาม
ทำยกิจกรรม

แก๊สคาร์บอนไดออกไซด์
นอกจากจะเกิดจากสิ่งมีชีวิตแล้ว
ยังเกิดจากกระบวนการใดอีก

วัฏจักรคาร์บอน

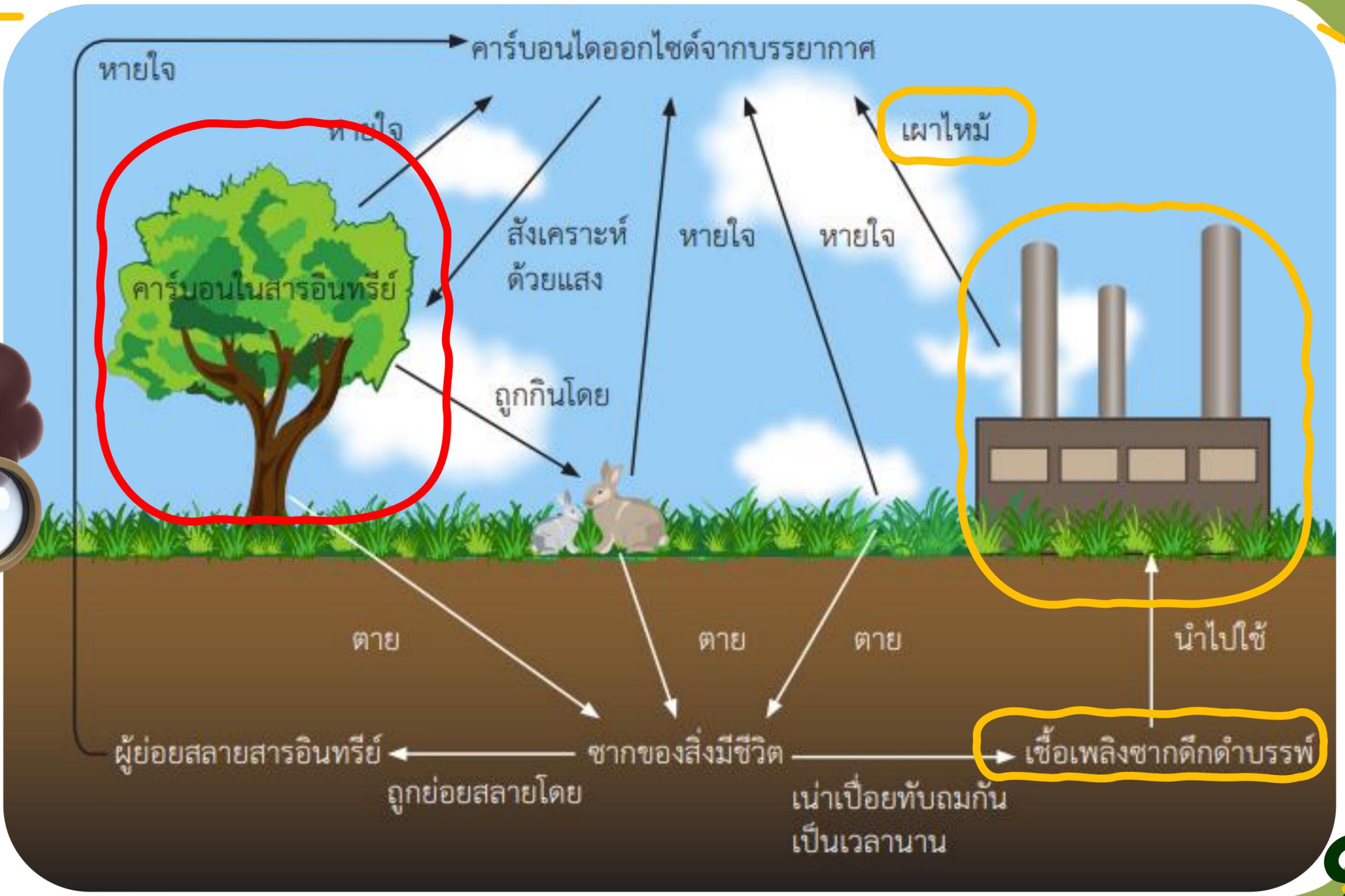
คำถาม ท้ายกิจกรรม

ถ้ามีการเผาไหม้เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์
มากขึ้น เช่น การเผาไหม้น้ำมันเชื้อเพลิงของ
ยานพาหนะ และโรงงานอุตสาหกรรม
ขณะเดียวกันมีการตัดไม้ทำลายป่าเพิ่มขึ้น
จะส่งผลอย่างไรต่อระบบนิเวศ

วัฏจักรคาร์บอน

คำถาม

สิ่งมีชีวิตมีการกินกันเป็นทอด ๆ ผ่านโซ่อาหาร
เกิดการถ่ายทอดพลังงาน นักเรียนคิดว่าปริมาณ
พลังงานที่ถ่ายทอดจากผู้ผลิตไปจนถึงผู้บริโภค
ลำดับสุดท้ายจะเป็นอย่างไร เพิ่มขึ้น หรือลดลง

1. ต้นข้าว → ตั๊กแตน → กบ → นกฮูก

ใบความรู้ที่ 2

การถ่ายทอดพลังงานระหว่าง

สิ่งมีชีวิตที่อยู่ในระบบนิเวศ

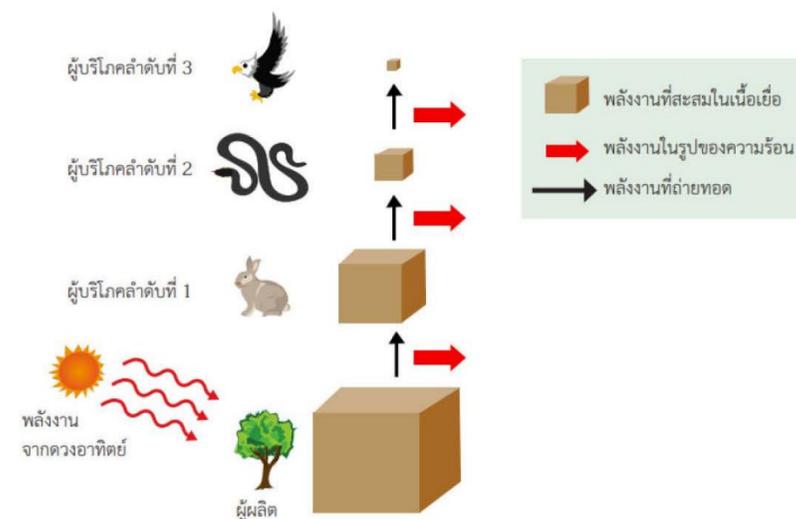

สามารถดาวน์โหลดใบความรู้ได้ที่ www.dltv.ac.th

ใบความรู้ที่ 2 เรื่อง การถ่ายทอดพลังงานระหว่างสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในระบบนิเวศ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 11 เรื่อง การหมุนเวียนสารและการถ่ายทอดพลังงานตามลำดับขั้นการบริโภค
รายวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รหัสวิชา ว23102 ภาคเรียนที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ภายในระบบนิเวศจะมีการถ่ายทอดพลังงานระหว่างสิ่งมีชีวิต โดยพลังงานที่ถ่ายทอดไปนี้จะลดลงไปเรื่อย ๆ จากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคลำดับถัดไปตามลำดับขั้นของการบริโภค เนื่องจากผู้บริโภคกินผู้ผลิตได้เพียงบางส่วน เช่น วัวกินหญ้า ได้เพียงส่วนของลำต้นและใบ แต่ไม่สามารถกินส่วนของรากได้ส่วนที่กินได้นั้นผู้บริโภคจะนำไปใช้ในการเจริญเติบโตและ เหมาผลาญเพื่อผลิตพลังงานสำหรับใช้ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น การเคลื่อนไหว การทำงานของอวัยวะต่าง ๆ และพลังงานอีกส่วนหนึ่งจะสูญเสียไปในรูปของความร้อน

ผู้ผลิตใช้พลังงานแสงจากดวงอาทิตย์ในการสังเคราะห์ด้วยแสงเพื่อสร้างอาหารที่มีพลังงานซึ่งสะสมอยู่ในเนื้อเยื่อต่าง ๆ ของผู้ผลิต เมื่อผู้บริโภคลำดับที่ 1 กินผู้ผลิตก็จะได้รับพลังงานบางส่วนจากผู้ผลิตและนำพลังงานที่ได้รับบางส่วนไปสะสมในเนื้อเยื่อของตนเอง เพราะพลังงานส่วนใหญ่จะสูญเสียไปกับการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของร่างกาย เมื่อผู้บริโภคลำดับที่ 2 มากิน ผู้บริโภคลำดับที่ 1 และผู้บริโภคลำดับที่ 3 มากิน ผู้บริโภคลำดับที่ 2 ก็จะมีการนำพลังงานส่วนหนึ่งไปใช้ในกิจกรรมของร่างกาย และเหลือพลังงานที่จะไปสะสมในเนื้อเยื่อของผู้บริโภคเพียงส่วนหนึ่ง ทำให้ปริมาณพลังงานที่สะสมในเนื้อเยื่อของผู้บริโภคแต่ละลำดับขั้นของการบริโภคลดลงไปเรื่อย ๆ ด้วยเหตุนี้ผู้บริโภคในแต่ละลำดับขั้น จำเป็นต้องกินสิ่งมีชีวิตในลำดับขั้นที่ต่ำกว่าเป็นอาหารในปริมาณที่มากเพียงพอจึงจะสามารถดำรงชีวิตและทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การถ่ายทอดพลังงานตามลำดับขั้นของการบริโภค

ใบความรู้ที่ 2

การถ่ายทอดพลังงานระหว่างสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในระบบนิเวศ

ภายในระบบนิเวศจะมีการถ่ายทอดพลังงานระหว่างสิ่งมีชีวิต โดยพลังงานที่ถ่ายทอดไปนี้จะลดลงไปเรื่อย ๆ จากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคลำดับถัดไปตามลำดับขั้นของการบริโภค เนื่องจากผู้บริโภคกินผู้ผลิตได้เพียงบางส่วน เช่น วัวกินหญ้า ได้เพียงส่วนของลำต้นและใบ แต่ไม่สามารถกินส่วนของรากได้ส่วนที่กินได้นั้นผู้บริโภคจะนำไปใช้ในการเจริญเติบโต และ เผาผลาญเพื่อผลิตพลังงานสำหรับใช้ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น การเคลื่อนไหว การทำงานของอวัยวะต่าง ๆ และพลังงานอีกส่วนหนึ่งจะสูญเสียไปในรูปของความร้อน

ใบความรู้ที่ 2

การถ่ายทอดพลังงานระหว่างสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในระบบนิเวศ

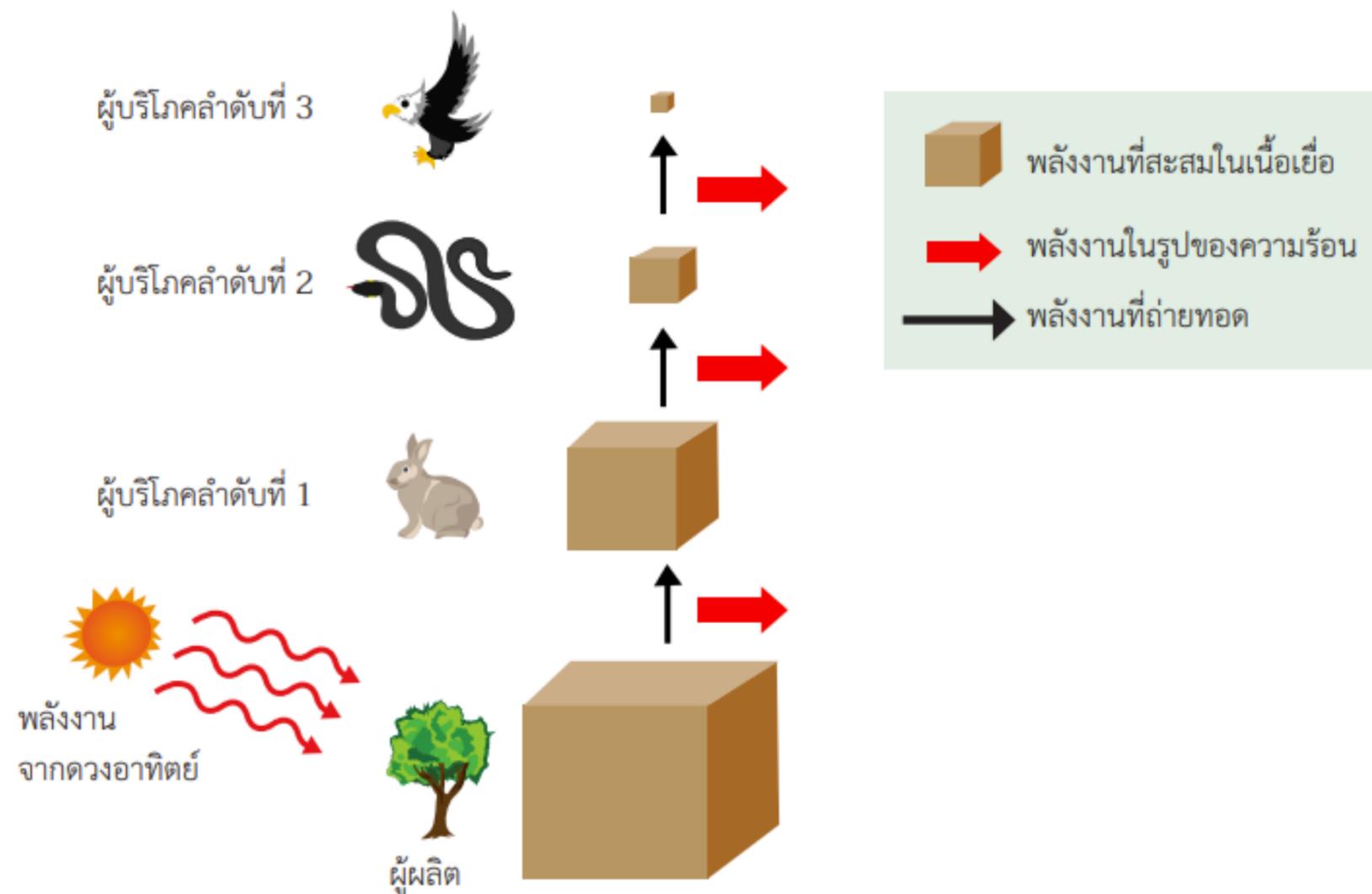
ผู้ผลิตใช้พลังงานแสงจากดวงอาทิตย์ในการสังเคราะห์ด้วยแสงเพื่อสร้างอาหารที่มีพลังงานซึ่งสะสมอยู่ในเนื้อเยื่อต่าง ๆ ของผู้ผลิต เมื่อผู้บริโภคลำดับที่ 1 กินผู้ผลิตก็จะได้รับพลังงานบางส่วนจากผู้ผลิตและนำพลังงานที่ได้รับบางส่วนไปสะสมในเนื้อเยื่อของตนเอง เพราะพลังงานส่วนใหญ่จะสูญเสียไปกับการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของร่างกาย เมื่อผู้บริโภคลำดับที่ 2 มากิน ผู้บริโภคลำดับที่ 1 และผู้บริโภคลำดับที่ 3 มากินผู้บริโภคลำดับที่ 2 ก็จะมีการนำพลังงานส่วนหนึ่งไปใช้ในกิจกรรมของร่างกาย และเหลือพลังงานที่จะไปสะสมในเนื้อเยื่อของผู้บริโภคเพียงส่วนหนึ่ง ทำให้ปริมาณพลังงานที่สะสมในเนื้อเยื่อของผู้บริโภคแต่ละลำดับขั้นของการบริโภคลดลงไปเรื่อย ๆ

ใบความรู้ที่ 2

การถ่ายทอดพลังงานระหว่างสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในระบบนิเวศ

ด้วยเหตุนี้ผู้บริโภคนั้นแต่ละลำดับชั้น จำเป็นต้องกินสิ่งมีชีวิตในลำดับชั้นที่ต่ำกว่าเป็นอาหารในปริมาณที่มากเพียงพอ จึงจะสามารถดำรงชีวิต และทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การถ่ายทอดพลังงานตามลำดับชั้นของการบริโภค

คำถามท้าทายกิจกรรม

แหล่งที่ให้พลังงาน

เพื่อใช้ในการสังเคราะห์ด้วยแสง

ของพืชมาจากไหน

ใบความรู้ที่ 2

การถ่ายทอด
พลังงาน
ระหว่าง
สิ่งมีชีวิตที่อยู่ใน
ระบบนิเวศ

ผู้บริโภคลำดับที่ 3

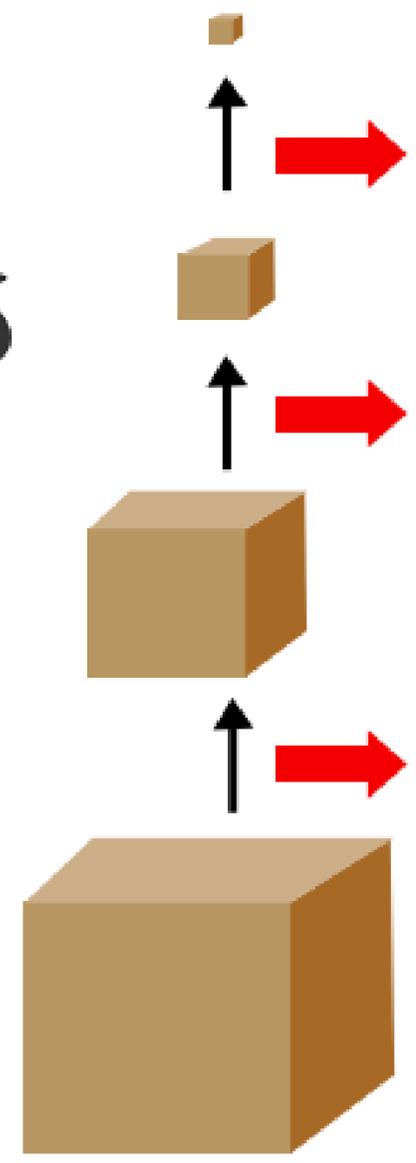
ผู้บริโภคลำดับที่ 2

ผู้บริโภคลำดับที่ 1

ผู้ผลิต

- พลังงานที่สะสมในเนื้อเยื่อ
- พลังงานในรูปของความร้อน
- พลังงานที่ถ่ายทอด

ภาพที่ 1 การถ่ายทอดพลังงานตามลำดับขั้นของการบริโภค

คำถาม ทำายกิจกรรม

อาหารที่พืชสร้างขึ้น
จะมีพลังงานสะสมอยู่
ซึ่งพืชเก็บสะสมไว้ตามส่วนใด

คำตอบ

นี้
เนอเยอต่าง ๆ

คำถามท้าทายกิจกรรม

เมื่อผู้บริโภคลำดับที่ 1 มากินผู้ผลิต
ผู้บริโภคจะได้รับพลังงานจากผู้ผลิต
แล้วนำไปสะสมในเนื้อเยื่อของตนเอง
ได้เท่ากับปริมาณพลังงานที่สะสมในผู้ผลิต
หรือไม่ เพราะเหตุใด

คำตอบ

ไม่เท่า เพราะผู้บริโภคลำดับที่ 1
กินผู้ผลิตได้ไม่ทั้งหมด ส่วนที่กินได้
บางส่วน จะนำไปใช้ผลิตพลังงาน
เพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ของร่างกาย
ส่วนที่เหลือจะสะสมในเนื้อเยื่อ
ของร่างกาย

คำถามท้าทายกิจกรรม

เมื่อผู้บริโภคลำดับที่ 2 มากินผู้บริโภคลำดับที่ 1
และผู้บริโภคลำดับที่ 3 มากินผู้บริโภคลำดับที่ 2
พลังงานที่สะสมอยู่ในผู้บริโภคลำดับที่ 2
และผู้บริโภคลำดับที่ 3 จะเป็นอย่างไร

1. ต้นข้าว

→ ตักแตน

→ กบ

→ นกฮูก

คำตอบ

พลังงานที่สะสมอยู่ในผู้บริโภคลำดับที่ 2 จะน้อยกว่าผู้บริโภคลำดับที่ 1 และพลังงานที่สะสมอยู่ในผู้บริโภคลำดับที่ 3 จะน้อยกว่าผู้บริโภคลำดับที่ 2

ใบความรู้ที่ 2

การถ่ายทอด
พลังงาน
ระหว่าง
สิ่งมีชีวิตที่อยู่ใน
ระบบนิเวศ

- พลังงานที่สะสมในเนื้อเยื่อ
- พลังงานในรูปของความร้อน
- พลังงานที่ถ่ายทอด

ภาพที่ 1 การถ่ายทอดพลังงานตามลำดับขั้นของการบริโภค

คำถามท้าทายกิจกรรม

ถ้าผู้บริโภคลำดับที่ 3 ซึ่งกินผู้บริโภค
ลำดับที่ 2 เป็นอาหารเพียงชนิดเดียว
มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว
จะส่งผลกระทบต่อผู้บริโภค
ในโซ่อาหารนี้อย่างไร

คำตอบ

ผู้บริโภคลำดับที่ 2

จะมีจำนวนลดลง

จนอาจถึงขั้นสูญพันธุ์ได้

เพราะถูกผู้บริโภคลำดับที่ 3

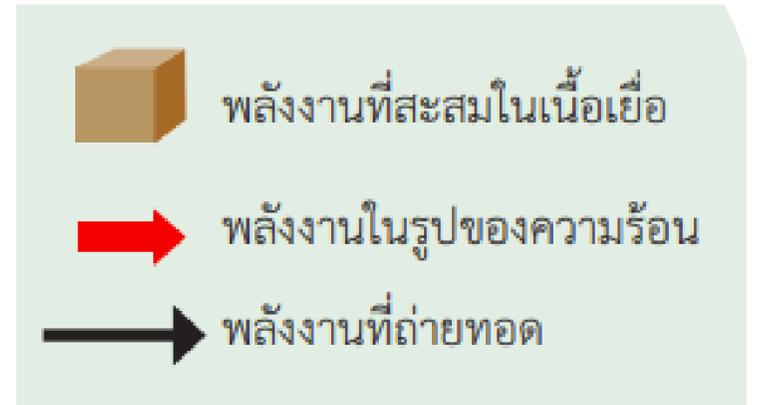
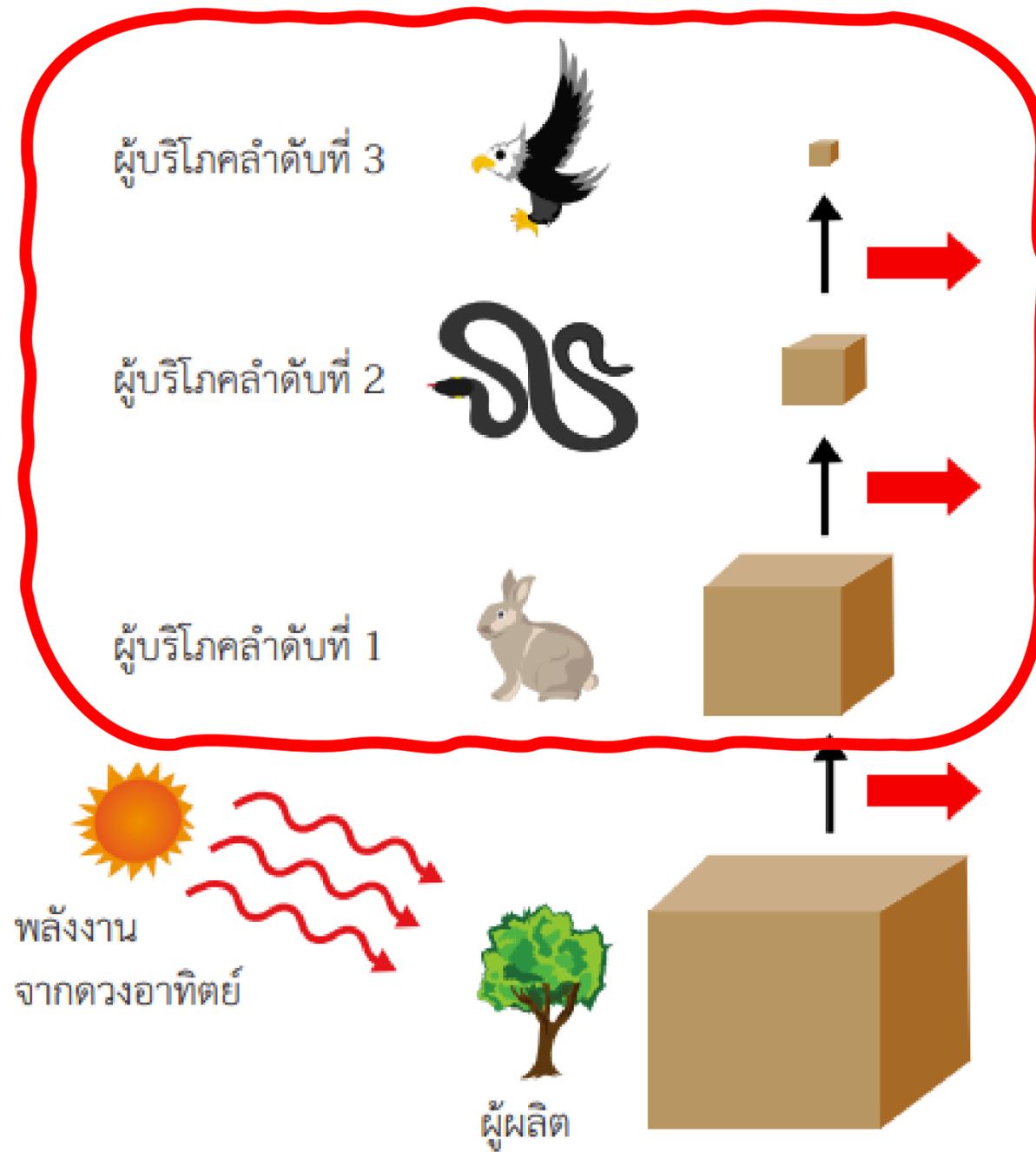
กินเป็นอาหาร

ใบความรู้ที่ 2

การถ่ายทอด
พลังงาน
ระหว่าง
สิ่งมีชีวิตที่อยู่ในระบบนิเวศ

ภาพที่ 1 การถ่ายทอดพลังงานตามลำดับขั้นของการบริโภค

คำถามท้าทายกิจกรรม

ถ้าต้องการให้โซ่อาหารนี้ยังคงอยู่ต่อไป
ในระบบนิเวศ ปริมาณพลังงานที่สะสม
ในเนื้อเยื่อของสิ่งมีชีวิตในแต่ละลำดับขั้น
จะต้องมีสัดส่วนอย่างไร

คำตอบ

ปริมาณพลังงานที่สะสม

- ในผู้ผลิต > ผู้บริโภคลำดับที่ 1
> ผู้บริโภคลำดับที่ 2
> ผู้บริโภคลำดับที่ 3

ใบงานที่ 1

ความสัมพันธ์ของการถ่ายทอดพลังงาน กับการหมุนเวียนสารในระบบนิเวศ

คำชี้แจง

จงเขียนบทบาทของ
สิ่งมีชีวิตลงใน
และเขียนลูกศรเส้นทึบ
แสดงทิศทางการ
ถ่ายทอดพลังงานและ
ลูกศรเส้นประแสดงการ
หมุนเวียนสารลงใน
ภาพ

← การถ่ายทอดพลังงาน
← การหมุนเวียนสาร

CO₂
และธาตุอาหาร

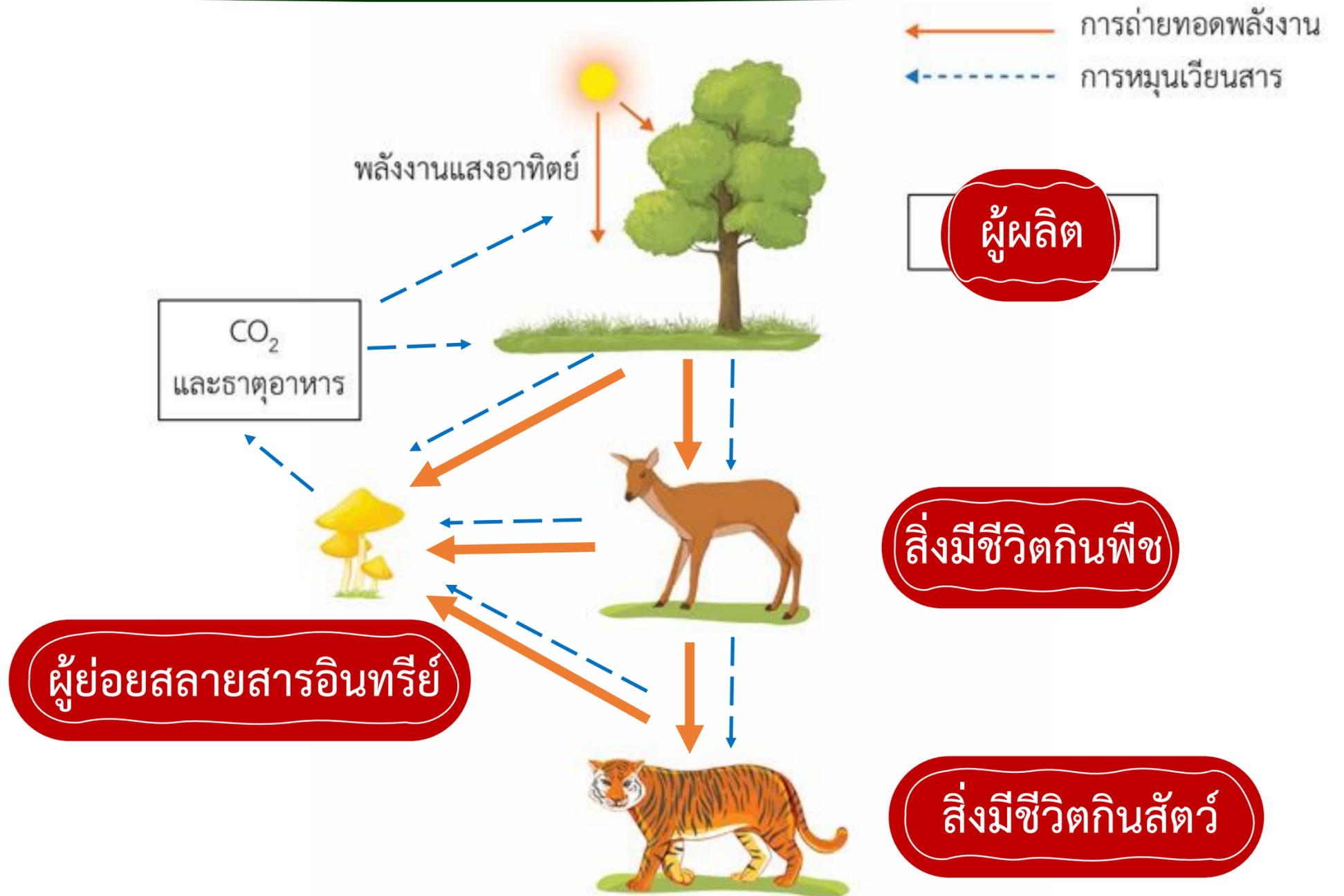
ใบงานที่ 1

ความสัมพันธ์ของการถ่ายทอดพลังงาน กับการหมุนเวียนสารในระบบนิเวศ

คำชี้แจง

จงเขียนบทบาทของ
สิ่งมีชีวิตลงใน
และเขียนลูกศรเส้นทึบ
แสดงทิศทางการ
ถ่ายทอดพลังงานและ
ลูกศรเส้นประแสดงการ
หมุนเวียนสารลงใน
ภาพ

สรุปบทเรียน

ที่ได้เรียนรู้ในวันนี้

สรุปบทเรียน

ที่ได้เรียนรู้ในวันนี้

ผู้ผลิตจะใช้พลังงานแสงเพื่อการสังเคราะห์ด้วยแสงและสร้างอาหารที่มีพลังงานสะสมอยู่ พลังงานจะถูกถ่ายทอดไปยังผู้บริโภคลำดับต่าง ๆ โดยการกินต่อกันเป็นทอด ๆ ในโซ่อาหาร ระหว่างที่มีการกินกันเป็นทอด ๆ จะมีการสูญเสียพลังงานในรูปของความร้อน

สรุปบทเรียน

ที่ได้เรียนรู้ในวันนี้

ในการถ่ายทอดพลังงานในโซ่อาหาร
พลังงานที่ถูกถ่ายทอดไปจะลดลงเรื่อย ๆ
ตามลำดับของการบริโภค

สรุปบทเรียน

ที่ได้เรียนรู้ในวันนี้

ขณะที่มีการถ่ายทอดพลังงานจะมีการหมุนเวียนสารเกิดขึ้น
ควบคู่กันไปด้วย โดยการหมุนเวียนสารเป็นการหมุนเวียน
แบบเป็นวัฏจักร ส่วนการถ่ายทอดพลังงานจะถ่ายทอด
ตามลำดับของสิ่งมีชีวิตที่กินกันเป็นอาหาร และไม่เป็นวัฏจักร

สรุปบทเรียน

ที่ได้เรียนรู้ในวันนี้

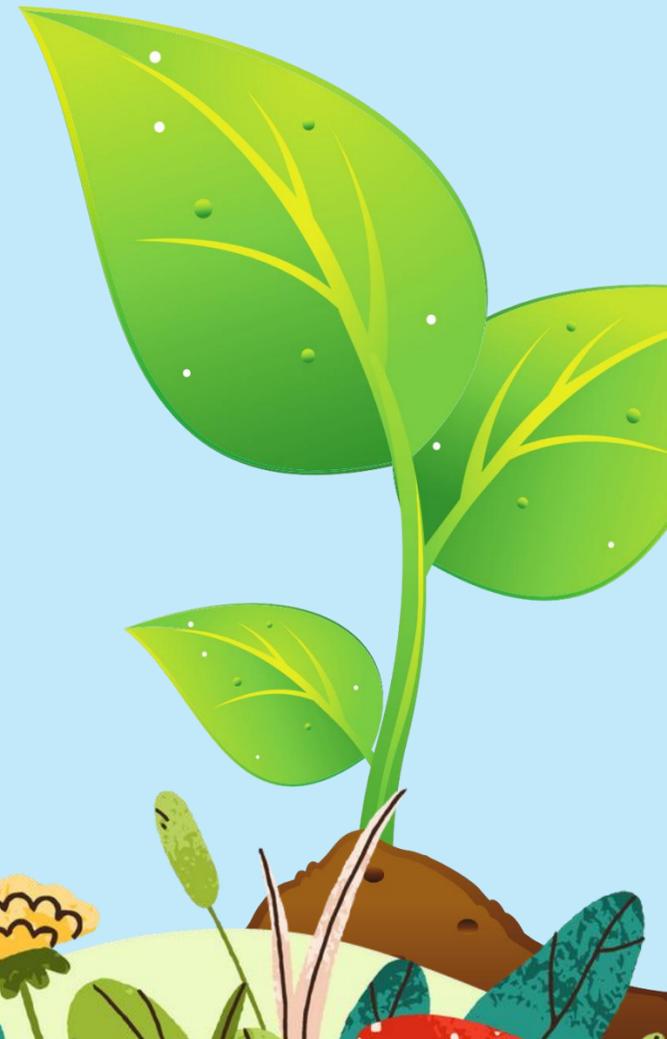
เมื่อผู้ผลิตและผู้บริโภคตายลง

จะถูกย่อยโดยผู้ย่อยสลายสารอินทรีย์

ซึ่งจะเปลี่ยนสารอินทรีย์เป็นสารอนินทรีย์

กลับคืนสู่สิ่งแวดล้อม

ทำให้เกิดการหมุนเวียนสารเป็นวัฏจักร

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง การสะสมสารพิษ (1)

เรื่อง การสะสมสารพิษ (2)

สามารถดาวน์โหลดใบความรู้และใบงาน

ได้ที่ www.dltv.ac.th

สิ่งที่ต้องเตรียม

- ใบกิจกรรมที่ 1

เรื่อง การสะสมสารพิษในสิ่งมีชีวิตเกิดขึ้นได้อย่างไร

- ใบงานที่ 2

เรื่อง การสะสมสารพิษในสิ่งมีชีวิตเกิดขึ้นได้อย่างไร

- ใบความรู้ที่ 1 เรื่อง การสะสมสารพิษในสิ่งมีชีวิต

สามารถดาวน์โหลดใบความรู้และใบงานได้ที่

www.dltv.ac.th

